

Fabók Dávid

Diplomácia a béke útján

Különösen izgalmas beszélgetésnek lehetett részese az, aki január 27-én délután részt vett a *Mathias Corvinus Collegium* szervezésében megrendezett, „Magyarország és Örményország – Diplomácia a béke útján” című programon. A laikus számára elsősorban nem túl érdekesnek hangzó című esemény azonban egy igen érdekes és kalandokban bővelkedő „sztoriról”, akciófilmekbe illő eseményekről rántotta le a leplet, a diplomácia kapcsolatfelvételek általában valószínűleg nem túlságosan izgalmas világában. Miért fontosak az örmények? Kik is ők és hogyan is kerülnek Magyarországra? Milyen út vezet egy érzelmetől fűtött diplomáciai kapcsolatmegszakítástól annak újra felvételéig? Hogyan tovább a két ország kapcsolatában? Ezekre a kérdésekre is választ kaphattunk ezen az estén. A beszélgetés moderátora *Csikász Andor*, a *Vezetőképző Akadémia* hallgatója volt.

Az est beszélgetőpartnerei bizonyos szempontból különösen érdekesek voltak, hiszen egyiküknek van örmény identitása, múltja, kapcsolata – és nem csak szakmai - ezzel a kultúrával, másikuk viszont életének egy bizonyos szakaszában szinte semmit, vagy nagyon keveset tudott az örményekről, örménységről, mára azonban a téma és a terület egyik legkiválóbb szakértője lett hazánkban.

Azbej Tristan, a Külgazdasági és Külügyminisztérium üldözött keresztényeket segítő programokért felelős államtitkárságának vezetője, a KDNP alelnöke örmény eredetű családból származik, mely család annyira komolyan kapcsolódott a magyarországi örménység életébe, hogy nagyapja, *Azbej Sándor* építész tervezte a budapesti, Orly utcában álló örmény templomot, amely az ország egyetlen örmény múzeuma mellett található. Személyes elkötelezettségét az örmény-magyar kapcsolatok rendezése mellett ez a családi identitás is megalapozta, melyhez további támaszt nyújt keresztény hite és melynek következménye a keresztények mellett

való határozott kiállása, bárhol is éljenek a világon. Az államtitkár elmondta, hogy Isten ajándékának tekinti, hogy örmény gyökerű politikusként lehetett részese és kollégáival együtt megvalósítója a két nép közötti kapcsolatok rendezésének, ami a két ország kulturális, oktatási és gazdasági együttműködésének bővüléséhez vezet.

Dr. Kovács Bálint, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanára, az Armenológiai Tanszék vezetője és az örmény térség szakértője egyetemi éve alatt, ahogy ő fogalmazott, véletlenül egész sorozatán keresztül jutott el oda, hogy egyre jobban megismerte az örmény történelmet, kultúrát, nyelvet és most, a diplomáciai kapcsolatfelvételi folyamatban kulcsfontosságú szerepet játszott nyelvtudásával és az örmény-magyar kapcsolatok ismeretével. Idézte azt a mondást, mely szerint „Kétféle ember él a Kárpát-medencében, az egyik, amelyik tudja magáról, hogy örmény származású, a másik még nem tudja magáról, hogy örmény származású”. *Dr. Kovács Bálint* a második csoportba sorolja magát, elkötelezettsége és tudása,

ismeretanyaga alapján kijelenthető, hogy mára hasonlóan ezeregy szállal, kötődik az örménységhez, ahogy a legtöbb örmény származású Kárpát-medencei polgár.

Tanszék vezető úr elmondta, hogy hazánkban van egy történelmi örménység, amely a XVII. század második felében telepedett meg Erdélyben, mely örménység az eredeti, középkori örmény fővárosához, a később elpusztult Ani-hoz való szimbolikus kapcsolódását fejezi ki abban, hogy magukat „Ani-örményeknek” nevezik. Ez a csoport a XIX. századra asszimilálódott teljesen a magyar nemzetbe és lett fontos társadalom alkotó, formáló tényezője, a belőle kikerült nagy formátumú művészeivel, gazdasági szakembereivel, politikaival, katonáival. Itt említhetjük *Hollósy Simont*, a Nagybányai festőiskola egyik alapítóját, *Kiss Ernő* és *Lázár Vilmos* Aradon kivégzett honvéd tábornokainkat, vagy akár *Gajzágó Salamont*, az állami Számvevőszék létrehozóját és első elnökét.

A másik hazai örmény csoport az 1915-ös örmény genocídium után telepedett le hazánkban, illetve később a Szovjetunió felbomlása után, a Hegyi-Karabahi háború, illetve az 1988-as örményországi földrengés következtében érkezett hozzánk.

Az ilyen módon több osztatú, mégis teljes magyarországi örménység tehát – bár

szociológiailag lehetne diaszpóráként is megfogalmazni –, 1993-óta hivatalosan is a 13 magyarországi nemzetiség egyike, mely saját szöszlőt küldhet a magyar parlamentbe.

A 2012 előtti időszak diplomáciai kapcsolatait a Szovjetunió felbomlása után megkötött szerződés alapján működtek. Nem volt rezidenciális nagykövetség hazánkban, hanem az ide akkreditált nagykövet Bécsből járt Budapestre az ügyeket vinni, az Örményországba akkreditált magyar nagykövet pedig Tbilisziben működött és onnan tartotta a kapcsolatot Örményországgal. Ennek az időszaknak két fontos pontja volt örmény részről, az egyik az örmény genocídium elismerése az egész világon, a másik pedig Hegyi-Karabah elismertetése volt. Ezek ebben az időszakban Magyarországon nem kerültek napirendre, de szimbolikus lépések, például *Kövér László* Házelnök úr látogatása az örmény genocídium emlékművénél, megvalósultak. Jerevánban pedig a *Magyar-Örmény Baráti Társaság* működött, ennek az időszaknak a két ország közti kapcsolatait felvállalva.

Azbej Tristan felelevenítette a 2012-es diplomáciai szakítás okát. Ebben az évben Magyarország átadta Azerbajdzsánnak *Ramil Szafarov* gyilkos büntetésének vég-

rehajtását. Amikor Azerbajdzsán átvette a büntetés végrehajtást, rögtön elnöki kegyelemben részesítették Szafarovot, aki így szabadlábra került. A nemzetközi jogot figyelembe véve, Magyarország minden egyezménynek megfelelően cselekedett, melyet az Emberi Jogok Európai Bírósága is kimondott. A személyes érzések szintjén azonban teljesen érthető, hogy az örmény állam, az örmény emberek ellenséges gesztusként értékelték Magyarország lépését. Ennek következményeként Örményország egyoldalúan megszüntette diplomáciai kapcsolatait hazánkkal. Ez vezetett ahhoz a helyzethez, amely méltatlan volt két olyan nép kapcsolatához, amelyeket sok szál köt egymáshoz. Ilyen a két örmény származású aradi vértanú, akik magyar és örmény identitással vállalták a vértanúságot egy magasabb cél érdekében, ilyen az örménység több, mint 1700 éves, szenvedésekkel teli keresztény hite és identitása és ilyen a magyar nép több, mint ezer esztendő keresztény nemzetként való élete, mely nép többször védelmezte majdnem nemzethalála árán a keresztény Európát és saját kereszténységét.

Az örmények különlegessége részben talán éppen abban a hatalmas hitben rejlik, amivel a világ első keresztény államaként azt a vallást felvették 1700 évvel

előtt, melyet a kor szuperhatalmában tűzzel-vassal üldöztek. Ez a bátor hitvallás jellemzi az örményeket több, mint 1700 éve, melyhez egy erőt sugárzó, de egyedi kultúra kapcsolódik a maga kimagasló kincseivel.

Keresztényüldözés napjainkban is

Az elmúlt tíz esztendőben sok olyan személy és szervezet volt, aki ezt a méltatlan helyzetet orvosolni szerette volna és a maga területén igyekezett mindent megtenni a kapcsolatok helyreállításának érdekében. Az egyik ilyen szervezet volt az *Azbej Tristan* által vezetett államtitkárság, melyben az államtitkár és kollégái is sokat tettek a folyamatok javítása érdekében.

Az államtitkár részletesen is beszélt az általa vezetett államtitkárság feladatairól, az alapvetően humanitárius segítségekről, mellyel a vallásuk miatt üldözést szenvedő keresztényeket támogatja a magyar kormány. A Közel-Keleten élő jelentős örmény közösségeket, így a szíriai és iraki örmény közösségeket az Iszlám Állam és más szélsőséges iszlamista szervezetek a legutóbbi időkhöz terror támadások folyamatos veszélyének tették ki, melynek ugyanúgy vértanúi voltak a szíriai és iraki örmények, mint a szír rítusú, görög rítusú, keresztények.

Ennek egy különleges példáját adta az az esemény, amikor a magyar delegáció első ízben találkozott a szíriai örmények egyházi vezetőivel. A találkozáson az örmény fél egy olyan aranyozott Szentség-házat (az Oltáriszentség tárolására szolgáló liturgikus eszköz) adott át a magyar képviselőknek, melyet az ISIS barbár terroristái kalapáccsal átluggattak, szétverték. Ez egyrészt megmutatta, hogy ezen keresztényeknek a mai napig milyen üldözést, megfélemlítést kell elviselniük hitük miatt, másrészt rávilágított, hogy a terroristák keresztényellenes gyűlölete

Az est vendégei, Azbej Tristan és Dr. Kovács Bálint, valamint Csikász Andor moderátor

milyen tomboló és feneketlen. Amikor nem „csak” elüldözni akarnak valakit valahonnan, hanem a dühüket és gyűlöletüket liturgikus tárgyakon vezetik le, abból látható, hogy ez nem egyszerű területszerzés, hanem az elpusztítás vágyával feltöltött keresztényüldözés.

Ez a tárgy lett az első darabja annak a kiállításnak, melyet a Nemzeti Múzeummal közösen készített az Államtitkárság és amely bemutatja a jelenleg is folyó keresztényüldözés ilyen és hasonló drámai mementóit. Felkiáltójel is a kiállítás, hiszen a liberális, minden mással toleráns nyugat a keresztényüldözés tényét igyekszik eltagadni. A kiállítás Washingtontól New Yorkon át Münchenig akarta az üldözött keresztények elnyomott hangját elvinni és felerősíteni.

Diplomáciai akciófilm

A libanoni örmény keresztényeknek a magyar kormány által nyújtott élelmiszer és egyéb alapellátási cikk adományait az *Örmény Egyház* nagyra értékelte, de volt egy kulcs momentum, amely elindította azt a kalandregénybe, vagy akciófilmbe illő történetet, amely végső soron megnyitotta a kapukat a két ország diplomáciai kapcsolatainak újrafelvételehez.

A történet *Semjén Zsolt* miniszterelnök helyettes, Azbej Tristan államtitkár és az ő küldöttségük 2021-es egyházi látogatása volt Örményországban, Ecsmiadzinban, mely delegációnak *dr. Kovács Bálint* is tagja volt. *Karekin pátriárka* fogadta a magyar delegációt és a tárgyaláson maga is közvetítő szerepet betöltve élt a magyar kormány felé azzal a kéréssel, hogy építve a kölcsönös bizalomra és érdeken alapuló magyar és azerbajdzsáni kapcsolatokra, Magyarország járjon közben az azeri félnél, hogy engedjenek szabadon örmény katonai foglyokat.

A kérést a magyar kormány felvállalta, *Orbán Viktor* miniszterelnök személyesen járt közben az azeri elnöknel a bebörtönzött örmény katonák ügyében. Az azeri félnél nyitott szívekre és fülekre talált miniszterelnök úr kérése és beleegyeztek az örmény katonák szabadon engedésébe.

2021 karácsonya után három nappal indulhatott meg a katonákért az a csapat, amely a kecskeméti katonai légibázisról, a *Magyar Honvédség* egyik repülőgéppel az azeri fővárosba, Bakuba repült. Itt az azeri hatóságok átadtak Magyarországnak öt olyan örmény katonát, akik az első pillanatban el sem hitték még, hogy az örmény karácsony napjára hazatérhetnek szeretteikhez. Ezután a „Hungarian Air Force” feliratú gép elindult Bakuból Jerevánba, ahol Magyarország átadta a kiszabadult katonákat Örményországnak.

A testvériség jeleként 100 ezer adag COVID ellenes oltóanyagot is Örményország rendelkezésére bocsátottunk, ami akkor hatalmas értéket képviselt.

Jerevánban az örmény külügyminiszter helyettes fogadta a magyar delegációt és az örmény katonákat, majd 20 éves Ararát konyakkal koccintottak mindnyájan a diplomáciai és logisztikai manőver sikerére.

Azbej Tristan felidézte azt a jelenetet, amikor a jereváni repülőtéren a kiszabadult örmény katonákat mentőautóba tették, hogy egészségügyi kivizsgálásra szállítsák őket, az egyik örmény püspök, aki az eseményre kiérkezett a reptérre, megállította az induló mentőautót és abba behajolva mind az öt katonát megáldotta, majd fejüket megsimogatva engedte útjukra őket.

Ekkor ítélte úgy Örményország, hogy Magyarországgal való kapcsolataiban új, baráti fejezetet nyit és ezután jelezte az örmény kormány hivatalosan is, hogy hajlandó tárgyalni a diplomáciai kapcsolatokról.

újrafelvételéről.

Dr. Kovács Bálint, mint a hadifoglyok kiszabadítását lebonyolító delegáció tolmácsa élete legizgalmasabb karácsonyának írta le ezt az eseményt. Az öt örmény katonát megkérdezve arról, hogy melyik pillanatban nyugodtak meg és mikor tudatosult bennük, hogy valóban szabadon bocsátják őket és hazamehetnek szeretteikhez, a kiszabadult foglyok azt felelték, hogy akkor, amikor a magyar repülőgép fedélzetén a monitoron meglátták a Baku-Jereván útvonalat.

Államtitkár úr a kalandos történetet felevenítve megjegyezte, hogy valódi akciófilmet lezáró jelenethez volt hasonló, amikor a *Magyar Honvédség* repülőgépének ablakából az örmény katonák meglátták az Ararát hegyének csúcsát, és ekkor valódi felszabadult öröm tört ki belőlük.

Mit jelent az új kezdet a két ország közötti kapcsolatokban?

A két állam külügyminisztere 2022. decemberében kölcsönös diplomácia képviselő delegálásában állapodott meg, az örmény fél pedig még nem hivatalosan ugyan, de jelezte, hogy idővel önálló nagykövetséget szándékozik létesíteni Budapesten. Magyar részről első lépésként az egyik nagykövetségünk kapott akkreditációt az örmény államhoz és kormányhoz.

A két külügyminiszter találkozója után azonnal megindult különböző területeken az együttműködés. Így a magyar kormány kiterjesztette az örmény fiatalok számára elérhető tanulmányi ösztöndíjak lehetőségeit, kereskedelmi és légiközlekedési kapcsolatokról indultak meg tárgyalások.

Dr. Kovács Bálint, a PPKE Armenológiai tanszékének vezetője elmondta, hogy a kapcsolatok újraindulásával az oktatási, kutatási terület új horizontjai nyílnak meg, mely a tanszéknek komoly stabiliz-

tást is biztosít. Itt a diákok nemcsak az örmény nyelvet sajátítják el, hanem olyan nyugati típusú tudást szereznek örmény történelemből, irodalomból, művészetekből, amivel az armenológia kitörhet a nyugati tudományos struktúrákban meglévő elszigeteltségből. A tanszék tehát tudománydiplomáciai szerepet is betölt az örményországi és a diaszpórából érkező örmény fiatalok felé, illetve komoly értékű tudást nyújt a magyar fiatalok számára is, mellyel az itt tanulók bekapcsolódhatnak németországi, francia tudományos műhelyek munkáiba.

A beszélgetés, valamint a diplomáciai kapcsolatok újrafelvételi folyamatának végkövetkeztetése talán az lehet, hogy a *Hungary Helps* program és a magyar kormány segítsége nélkül ez a kalandos történet nem jöhetett volna létre és nem zárulhatott volna ilyen pozitív eredménnyel, de ugyanilyen fontosságú volt az a rengeteg energia és munka, melyet mind *dr. Kovács Bálint*, mind a magyarországi örmény szervezetek, kulturális egyesületek, az örmény kultúra és az örmény emberek szeretete által elvégeztek az utóbbi években. Reméljük, hogy ez az új kezdet sokáig tartó fejlődés és kapcsolat lehetőségét teremti meg Magyarország és Örményország között.

Megjelent: eokk.hu

84 éves korában elhunyt
Muradinné dr. Dani Aranka,
gyógyszerész. Kolozsvárott született,
Marosvásárhelyen élt
és végezte tanulmányait.
Nyugodjék békében

dr. Issekutz Sarolta, örökös elnök

Az EÖGYKE 2022. évi beszámolója

Ez az írás nem közgyűlési beszámoló, mert a pénzügyi adatok még nem álltak össze a könyvelőnél, inkább csak „helyzetjelentés”, általános visszatekintés a 2022. évrre.

Az elmúlt év fontos eseménye számomra, hogy úgy döntöttem, egészségi okok miatt nem tudom kellő módon vezetni az egyesületet és úgy gondoltam, félre kell álljak. Azt hiszem az EÖGYKE és Issekutz név sikeres kettőst alkottak az elmúlt 25 évben, és ezt tovább kell vinni. Köszönet az egyesület tagságának és vezetőségének, hogy a 2022. szeptember 28.-i közgyűlésen elfogadták lemondásomat, és egyúttal fiamat, *dr. Issekutz Ákost* választották meg elnöknek.

2022 év egyértelműen megmutatta, hogyan változott meg az EÖGYKE és az önkormányzatainak működése a keleti örményekkel történő kiegyezés, megállapodás után.

A megállapodás után, már nem vagyunk ellenzékben, így pályázati rendszerben sokkal több erőforráshoz jutottunk. Ez látható a projektjeinken, pl. ma már gyermektábor is tudunk szervezni a Balatonparton. Az egyesület támogatásokat kapott alap projektekre pl. a *Füzetek* kiadására, a *Fővárosi Örmény Klub* működtetésére, az *Aradi Vértanúk* megemlékező ünnepségre. Ezen kívül fontos kulturális missziók megvalósítására, pl. kiállítási anyagok előkészítésére, az Orlay utcai múkincsek anyagainak közkinccsé tételére.

Az új intézmény, az *Erdélyi Örmény Kulturális Központ*, bár még nem tud működtetni igazi központként a magyar-örmény közösség számára (Covid miatt a projekt altatva) mégis képes volt központi rendezvényeket szervezni (pl. *Letelepedé-*

si Nap) és központi megjelenést, bemutatkozást, tájékoztatást szolgáltatni, amely szükséges a magyar-örmény közösség népszerűsítéséhez, általános elfogadtatásához. (EÖKK portál, facebook, stb.)

Továbbra is dicséretes a kerületek közötti együttműködés, sok projektet közösen finanszíroznak és szerveznek. Emellett fontos tény, hogy a közösség éves, vallási és állami megemlékezéseiben van egy hagyományos, bejáratott megosztás. Gazdája van a *Tarka Napnak*, a *Világosító Szent Gergely Ünnepnek*, a *Vidám Örmény Esteknek*, a *Csikszépvízi Családi Napoknak*, a *Mikulás ünnepnek*, a *Karácsonyi évszáró* és *díjkiosztó ünnepségnek*, stb.

Összességében tehát azt tudom megállapítani, hogy a korábbi centralizált, erőforrás koncentráló vezetés helyett, kialakult egy belső megosztáson és együttműködésen alapuló vezetés, munkaszervezés és finanszírozás.

A bemutatott és felsorolt programok, aktivitások az EÖGYKE, az OÖÖ, az EÖKK, és az EÖGYKE képviselőiből álló kerületek közös produktuma, E beszámoló az előbb nevezett intézmények, szervezetek és önkormányzatok közös munkájának és együttműködésének eredményét, helyenként hibáit, és problémáit foglalja össze. Az együttműködésben, új szereplőként megjelent az *Országos Örmény Önkormányzat* is, gondoljunk például a Balatoni táborozásra. Meg kell említeni, a rendezvények jelentős részénél az *Örmény Katolikus Plébánia* szerepét, például, hogy